

ČORNEJOVÁ, Alžběta: Odborové rekreace v Československu v 50. a 60. letech 20. století. Rkp., Praha 2011, 156 s. (vč. 39 čísl. příl.)

(Posudek oponenta diplomové práce; mgr.)

Diplomantka si jako téma kvalifikační práce vybrala problematiku rekreací zajišťovaných v 50. a 60. letech Revolučním odborovým hnutím, tedy téma, jež v poslední poutá pozornost historiků i médií. Pominu-li nedávný pořad České televize, již v roce 2008 se odborových rekreací dotkla Helena Labská ve své bakalářské práci *Cestování jako alternativa trávení volného času v 60. letech 20. století v Československu*. (Praha, VŠE). A. Čornejová na toto téma navázala, dlužno však dodat že se zřetelně vyšší erudicí a širším záběrem pramenů. Paralelně je téma zpracováváno i jako součást širěji koncipovaného grantového projektu o způsobech trávení volného času v českých zemích na sklonku 50. a v průběhu 60. let (J. Knapík, M. Franc).¹

Téma diplomové práce je rozvrženo do osmi kapitol, jeho součástí je i pečlivě zpracovaný rozbor literatury a pramenů a závěr. Autorka se nejprve vyrovnala s teoretickým vymezením volného času v moderní době (připomínám, že již 1. polovině 20. let se výzkumem volného času zabýval s SSSR akademik I. G. Strumilin) a proměnami jeho pojetí v komunistickém Československu ve sledovaném období. V samostatné kapitole dále nastínila vznik a průběh tzv. Heydrichovy rekreační akce jako určitého předobrazu poválečných odborových rekreací; zde by bylo možné dotknout se i poválečných reflexí této epizody v dobovém tisku - např. v *Dnešku* - a to zejména ve spojitosti s rekreacemi ROH. Jádro diplomové práce ovšem tvoří čtyři kapitoly věnované organizaci, finančnímu zajištění a průběhu výběrových a závodních rekreací ROH a dále zahraniční rekreaci ROH. Závěrečné partie práce postihují problematiku dětských pionýrských táborů („dětské odborové rekreace“) a odraz sledovaného tématu v dobové kinematografii a krásné literatuře.

Autorka prostudovala řadu archivních fondů z Všeodborového archivu ČMKOS, záslužné je přitom zohlednění často velmi torzovitě dochovaných podnikových archivů (formou sondy jí podařilo se využít archiv Škody Plzeň a Plzeňský Prazdroj). Dále vytěžila řadu dobových publikací a brožur, přirozeně čerpala i z nemnohé odborné literatury. Doplnkově využila internetové zdroje a současnou filmovou dokumentární tvorbu. S invencí zapojila do výzkumu také dobovou kinematografii; k různým zachyceným motivům přitom přistoupila kriticky, s vědomím, že tato díla mnohdy zobrazovala idealizovanou podobu rekreací. Podobná omezení vztáhla také na sdělení pamětníků. K jinak velmi dobře zvládnuté heuristice mám jen dvě výhrady: 1. pro takto koncipované téma se nabízelo také využití dobového tisku (zejména časopisu Klub, ale i jiných titulů); 2. Za poněkud problematické považuji, že autorka na několika místech sama vystupuje jako pamětnice (přirozeně pro pozdější období; viz s. 52, 65). Osobně bych podobné postřehy situoval do poznámkového aparátu, aby se nemísily s odborným výkladem.

Předloženou diplomovou práci vnímám jako zdařilý pokus zachytit všechny podstatné rysy různých typů rekreací, jež v 50. a 60. letech zajišťovalo Revoluční odborové hnutí. A. Čornejová přitom celé téma zasadila s náležitou plasticitou do společenskopolitického kontextu sledovaného období. Dokázala se přitom dobře vyrovnat s nástrahami dobových archivních pramenů, jejich formálností, dobovou dikcí apod.; k těmto pramenům přistoupila s potřebným odstupem, dokázala číst „mezi řádky“. Osvěžujícím dojmem působí závěrečná kapitola, v níž na odborové rekreace nahlíží optikou dobového uměleckého ztvárnění. Studie je napsána živým a kultivovaným jazykem (jen v některých případech jsou použity spíše hovorové výrazy), bohužel je

¹ Kromě autorkou citované studie v *Soudobých dějinách* (pozn. 16) byl již v rámci tohoto projektu publikován text o využití státních hradů a zámků, rozvoji filatelie, v tisku jsou mj. práce pionýrských táborech, o proměnách další zájmové činnosti (modelářství, filumenie). Téma rekreací ROH a pionýrských táborů je zachyceno také v publikaci *Průvodce kulturním děním a životním stylem 1948–1967* (vyjde na podzim 2011 v nakl. Academia).

také místy zatížena gramatickými chybami, zejména však překlepy a vynechanými slovy (např. s. 22, 23, 24, 36, 42, 55, 59, 63, 82). Názvy ministerstev či různých komisí by měly být psány malými písmeny. Diplomovou práci doprovází značné množství vhodně volených příloh, které zvyšují dokumentární hodnotu studie.

Po věcné stránce nemám k předložené práci podstatnějších kritických připomínek, vyjma jedné: v případě nástinu vývoje pionýrských táborů ROH se autorka bohužel nedotkla jejich organizace před rokem 1955, tedy doby, kdy dětské tábory nezajišťovaly odbory. Tím bohužel unikla možnost zajímavých srovnání (podobně jako se o to pokusila v případě Heydrichovy rekreační akce).

V dobře formulovaném závěru A. Čornejová nastiňuje i možnosti dalšího studia tohoto nesporně zajímavého tématu. Kromě možností komparace s ostatními zeměmi sovětského bloku se, podle mého soudu, nabízí i další – např. nacionalizace tradičních horských turistických středisek po roce 1945 či zpracování lázeňských ozdravných pobytů zajišťovaných ROH (o vývoji Lázní Jeseník zpracoval na Slezské univerzitě v roce 2009 zdařilou bakalářskou práci Kamil Tomášek).

Jako součást posudku přikládám některé dílčí kritické postřehy, které však nijak nestírají celkově velmi příznivý dojem z celého díla.

Předkládanou diplomovou práci *doporučuji k obhajobě* a navrhuji klasifikovat

v ý b o r n ě .

V Opavě, 3. 7. 2011

Doc. PhDr. Jiří Knapík, Ph.D.

Ústav historických věd FPF
Slezská univerzita v Opavě

Dílčí připomínky:

- s. 15:** místo „mládežnická CKM“ má být správně uvedeno Cestovní kancelář ČSM působící od roku 1955. Název „Cestovní kancelář mladých“ je z pozdější doby.
- s. 16:** incident u sovětské pobočky Aeroflotu z roku 1969 bych rozhodně necharakterizoval jako „náznaky odboje“
- s. 17:** osvětová funkce šachové hry byla nadměru zdůrazňována jen do poloviny 50. let, poté se již šachy opět staly sportem; k hodnocení osobnosti L. Pachmana bych připomněl, že byl také aktivním účastníkem Pražského jara v roce 1968 (podobně jako řada jiných dogmatiků z přelomu 40. a 50. let)
- s. 23:** chybně je uveden rok – 1943, nikoli 1933
- s. 26:** charakteristika ROH v letech 1945-1947 jako „důležité síly, která bojovala za práva pracujících“ je velmi zkreslená, až podléhající dobovým klišé; ROH se již tehdy významně podílelo na formování systému „třetí“ republiky (podíl na konfiskování majetku, podniková samospráva, provozování kulturních a jiných zařízení ad.); citoval bych zde obecnější literaturu (srv. pozn. 69)
- s. 35:** problematiku měnové reformy z roku 1953 mohla autorka čerpat z práce Z. Jiráska a J. Šůly *Velká peněžní loupež v Československu 1953 aneb 50:1* (Praha 1992), nikoli z obecného Kaplanova přehledu. Podobně k situaci v Plzni by bylo lépe citovat knihu I. Martinovského a kol.: *Dějiny Plzně v datech: od prvních stop osídlení až po současnost*. (Praha 2004); srv. pozn. 101 a 102).
- s. 66** (pozn. 235): termín (mládežnické) „hrátky“ byl tehdy běžný a charakterizoval organizovanou zábavu školní mládeže; spekulace o dvojsmyslu tedy (bohužel) není na místě.
- s. 69:** nikoli „Český“, ale Čs. červený kříž
- s. 86:** nikoli „ZÚNZ“, ale OÚNZ (?)
- s. 97:** soudím, že A. Zápotocký pravděpodobně nestrávil dovolenou v kolektivním duchu, jak je zachycen v této studii